

kalosowo 18.10.2007

AK

GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ 20
Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
z Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
fapek@wp.pl, www.zawacka.pl
16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
1090 1506 0000 0000 5002 0244

Jorun
ZHP, terror '39
+ Jaworska Stanisława
z d. Tykarska
K: 862/2224 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Jaworska Stanisława.....
J: K - 862/2224 Pom.....
Jomni tervon.....

I./1. Relacja —

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 3 s. 1-3

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....
.....
.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 14

VI. Fotografie obraz i ikonografii

11. Materiały uzupełniające relację
- Jaworska Stanisława:

1. Zaproszenie Sak. Podst. nr 9 w
Toruniu na uroczystość odsłonięcia
tablicy pamiątkowej i nadanie Szkole
imiennia - 8.05.1969, omg. (koperta) k. 2 s. 1-2
2. art. J. Palczewski, Stanisława
Jaworska ... Nowości, 30.09.1994,
omg. k. 1 s. 3

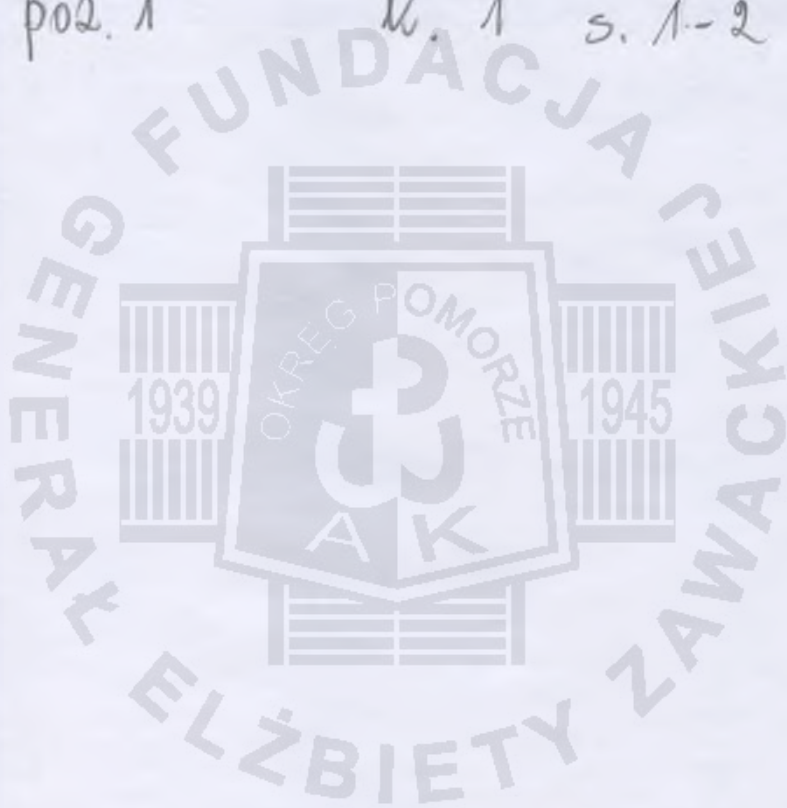

11.

poz. 1

lk. 1

s. 1-2

W TEJ SZKOLE PRACOWAŁA W LATACH 1930 – 1939
STANISŁAWA JAWORSKA
NAUCZYCIELKA I DZIAŁACZKA HARCERSKA,
ZAMORDOWANA PRZEZ HITLEROWCÓW W LESIE
W BARBARCE JESIENIĄ 1939 ROKU

9

KIEROWNICTWO SZKOŁY I KOMITET RODZICIELSKI
SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 9 W TORUNIU

UPRZEJMIE ZAPRASZAJĄ NA

1. ODSŁONIĘCIE TABLICY PAMIĄTKOWEJ
2. NADANIE SZKOLE IMIENIA
3. WRĘCZENIE SZTANDARU
4. OTWARCIE BOISKA SPORTOWEGO

Uroczystość odbędzie się dnia 8 maja 1969 r. o godz. 10
w Szkole Podstawowej nr 9 Szosa Chełmińska 84

Pomorscy patroni placów i ulic (10)

Stanisława Jaworska 1902-1939

nauczycielka, harcerka, działaczka społeczna

Stanisława Marianna Jaworska z Tykarskich urodziła się 8 maja 1902 roku w Rogowie w rodzinie małorolnego chłopca. Franciszek Tykarski, ojciec Stanisławy razem z jej matką Leontyną z Witkowskich ciężko pracowali na dwuhektarowym gospodarstwie, aby utrzymać sześciorgo dzieci.

W 1910 roku rozpoczęła Stanisława Tykarska naukę w 4-klasowej Publicznej Szkole Powszechnej w rodzinnym Rogowie. Szkołę ukończyła w 1915 roku. Przez dwa lata godziła obowiązki domowe, prace na roli i opiekę nad rodziną z trudem samokształcenia. W 1917 roku pozytywnie zdała egzaminy i została przyjęta do III klasy Gimnazjum im. Hetmanowej Żółkiewskiej w Płocku. Tam wstępuje do drużyny harcerskiej przy Gimnazjum Humanistycznym.

Zawsze trudne, a po śmierci ojca czasami dramatyczne stało się jej życie. Musiała ciężko pracować, udzielać korepetycji, aby zapewnić skromne warunki życia dla siebie i brata Janka, który również uczył się w Płocku.

W roku 1923 Stanisława Tykarska zdała maturę z wynikiem dobrym. Powraca do rodzinnego Rogowa i podejmuje starania o stanowisko nauczycielki w tamtejszej szkole. 1.09.1923 roku zostaje mianowana tymczasową nauczycielką w Publicznej Szkole Powszechnej w Rogowie, z zastrzeżeniem, że musi ukończyć kurs metodyczno-pedagogiczny. Entuzjazm Stanisławy był olbrzymi. Najpierw kończy z wynikiem bardzo dobrym 6-tygodniowy kurs początkowy w Płocku. Następnie uczestniczy w 4-tygodniowym kursie uzupełniającym w Dobrzyniu nad Drwęcą. Tam otrzymuje ocenę celującą. 30.08.1924 roku uzyskała Stanisława Tykarska wymagane przepisami kwalifikacje pedagogiczne.

Wyniesione z domu rodzinnego oraz z płockiej stacji umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych zaczęła Stanisława przekazywać uczniom. Obok pracy dydaktycznej organizuje i prowadzi liczne kursy gotowania dla gospodyń, bezinteresownie przygotowuje zdolne dzieci do egzaminów, pomaga słabym uczniom w nauce. Prowadzi w Rogowie drużynę harcerską. Na obozie harcerskim w 1927 roku poznaje Damazego Jaworskiego.

1 lipca 1928 roku w wieku 26 lat zawiera związek małżeński z Damazym Jaworskim. 31.08.1928 roku opuszcza rodzinne Rogowo i wyjeżdża z mężem do Torunia. Zamieszkują w kupionym w podtoruńskich Wrzosach gospodarstwie rolnym. Stanisława codziennie pokonuje około 5 kilometrów w jedną stronę aby dotrzeć do Publicznej Szkoły Powszechnej nr 7 w Toruniu, gdzie podjęła pracę z dniem 1.09.1928 roku. W tym okresie znacznie pogarsza się jej stan zdrowia. Uzyskuje zgodę na przeniesienie do Publicznej Szkoły Powszechnej na Wrzosach z dniem 1.09.1929 roku.

Praca w szkole, prowadzenie domu, pomoc teściom w pracach polowych oraz wychowywanie trojga dzieci nie pozbawia jej radości życia i zapału do pracy wychowawczej prowadzonej również poza szkołą.

Jej pasją było harcerstwo. Przy boku męża Damazego, również nauczyciela, społecznika i harcerza, zdolności Stanisławy rozwijały się jeszcze bardziej. Założyła i prowadziła gromadę zuchów w szkole, jednocześnie była zastępową harcerskiej drużyny pozaszkolnej oraz instruktorką spraw zuchowych w Komendzie Chorągwi Pomorskiej Harcerek. Aktywną pracę przerwał wybuch wojny.

17.10.1939 roku wspólnie z mężem zostaje aresztowana i osadzona w „obozie przejściowym dla internowanych” – Fort VII w Toruniu. 31 października 1939 roku komendant obozu, kat Fortu VII Karol Friedrich Strauss, wywołał z celi kobiecej nr 13 kilka kobiet, wśród nich Stanisławę Jaworską. Kobiety załadowano do samochodu firmy Jaugsch-Backon-Eksport, którym w asyście plutonu egzekucyjnego odjeżdżały w kierunku lasu Barbarki.

Stanisława Jaworska zginęła rozstrzelana 31.10.1939 roku dzieląc los ok. 600 więźniów Fortu VII rozstrzelanych w Barbarce.

Już po wojnie w jednej z mogił, w czasie ekshumacji prowadzonej na Barbarce w dniu 24.09.1945 roku odnaleziono zwłoki 87 osób, wśród nich rozpoznano zwłoki Stanisławy Jaworskiej. Rozpoznał je Władysław Dobrowolski, prezydent miasta Torunia, który był do wybuchu wojny kierownikiem szkoły na Wrzosach oraz mieszkańcy Wrzosów pracujący przy ekshumacji.

Miejska Rada Narodowa w Toruniu uchwałą z 21 kwietnia 1960 r. nadała jednej z ulic na Mokrem imię Stanisławy i Damazego Jaworskich. W roku 1969 Szkoła Podstawowa nr 9 na Wrzosach otrzymała imię Stanisławy Jaworskiej, a na budynku tej placówki odsłonięto pamiątkową tablicę.

JANUSZ PALCZEWSKI

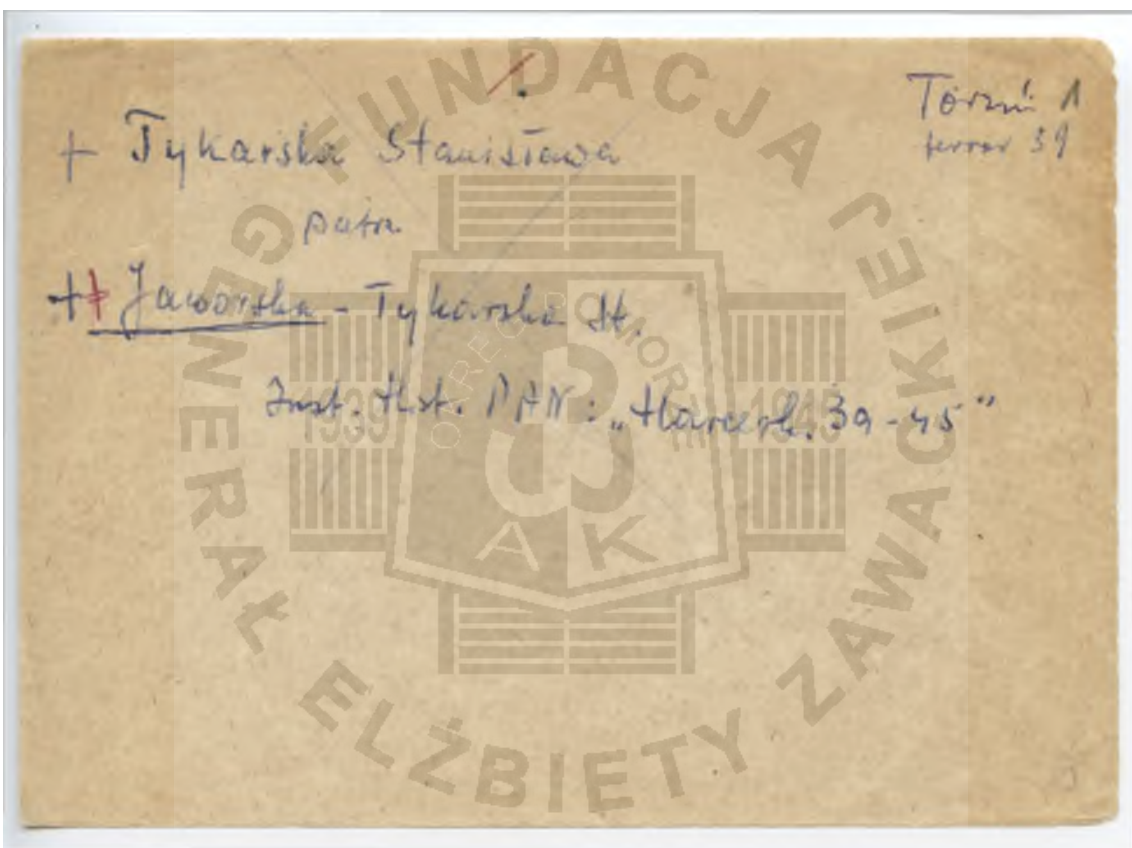
T: K - 862/2224 Pom.

Toruni

Jaworska Stanisława

v. Party informacyjne

№ 14

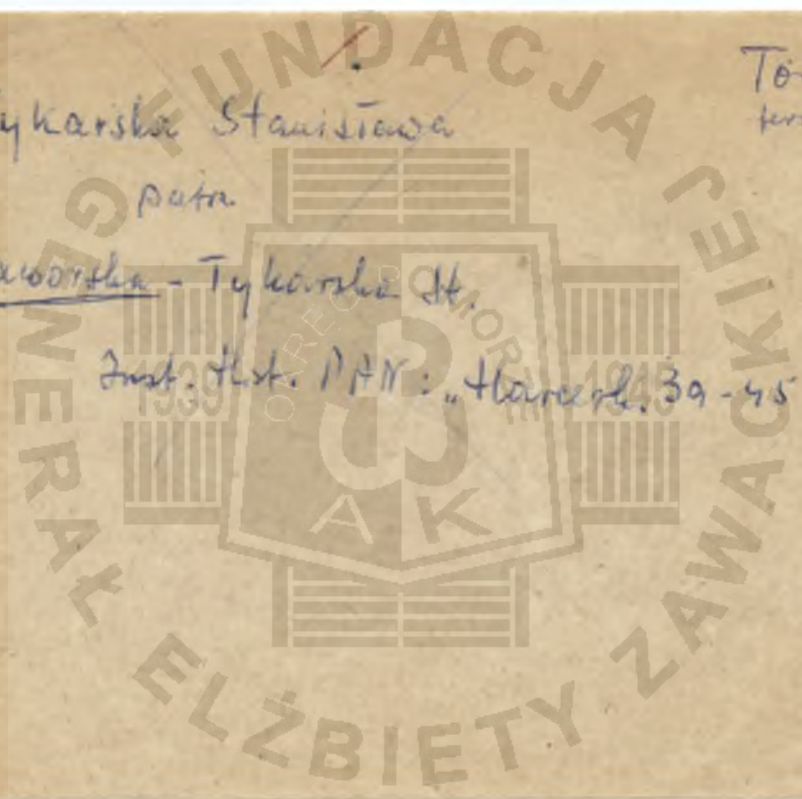
+ Tykariska Stanisława

Tom 1
strona 39

patri

++ Jaworska - Tykariska St.

Inst. Hist. PAN: „Historia 39-45”

2

1	Druszyńska, po próbie Chor. Pom.	2		3
#4	Jaworska Stanisława	5	d. Tykarska	Stara.
6		7		
8		9		
10	Kłosa pni Jeronim	11	1945	
12	a Jant. hist. P.A.N.:	"Harce rli 39-45"		

str 280 y. S. Arciszowska 17. X. 39 wraz z mężem instruktorem
388 harce. ~~Współpraca z Niemcami w ramach~~ Dywizji w VII
Foreie w Toruniu. Rozstrzelana w masowej egzekucji
31. X. 39 w lasach Barbarki pod Toruniem. Tam pochowana.
~~Współpraca z Niemcami w ramach~~

Pomorie 5.22.5.23 ¹⁰⁰⁰ 2MP. 2MP

3

+ Jankowska Stanisława Tykarska

ur. 8.2.1902 w Rogonie pow. Puck

+ 31.8.1939. rozstrzelana

w lesie na Barbacie

1. Art. Jakubowski "Najtrudniejsza lekcja" wspomnienia
nieucznieli Zimnej Wojny z lat 1939-1945
wyb. dr. inż. B. Głębokiej. Warszawa 1994
2. Melnyk. Arch. E. Zawadzki. Tom 1
Toruń

6.15.

5.22.5.23

Pensjon

"ZHP" L
4

+ JAWORSKA STANISŁAWA

TYKARSKA

Nazwisko i imię

Nazwisko panieńskie

Pseudonim

Nazwisko używane w czasie okupacji

1912 r. 8. X. 1902 r. w Rogoźnie pow. Pypin

Data i miejsce urodzenia

Imiona rodziców, nazwisko matki

31. X. 1939 r. las Barbarki k/ Torunia

Data i miejsce śmierci, ew. przyczyna

ZRÓDŁA I ZAPISY BIOGRAFICZNE:

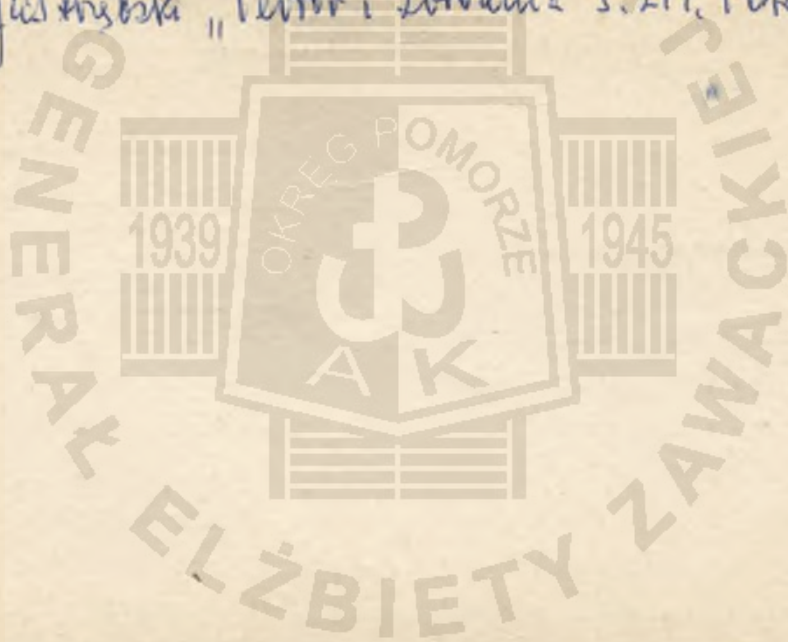
Instytut His. PAN "Harcarki 1939-1945" wyd. P.W.N. W-wa 1973. s. 388
Nauczycielka we Wzrosadzie pod Toruniem. Drużynowa, instruktorka
do spraw zuchów przy Komendzie Chorągwi, Aresztowana
17. X. 1939 r. wraz z mężem - instruktorem harcerskim,
wzięta w VII Fordzie w Toruniu, Rozstrzelana w masowej

ZWG Nr 14. - 644. - 20.000. - w sekwencji wzięta w 31. X. 1939 r.

verte M.B.

w lasach Barbarki pod Toruniem. Tam pochowana.

9. kł. Jastrzębski „Terror i Zbrodnia” s. 219, Fotografie

Gaworska Stanisława

Jorani

5

- Cher. Pomorska. Lat 27. Nauczycielka
we Wrzeszach pod Teruniem. Drużynowa.
Instruktorka do spraw zachów przy Komendzie
Cheragwi. Aresztowana 17.X.1939r wraz
z mężem - instruktorem harcerstwa,
więzienn w VII Fercie w Teruniu.
Postrzelana w masowej egzekucji więźniów
31.X.1939r ^{lub 5.11.39} w lasach Barbarki pod Teruniem.
Tam pochowana.

Tęty 37
Tom 6

H. Jaworska Stanisława
w. 1912

z domu Ty Karcka

MAGRETA Stanisława s. d. Tykarcka /ok. 1912 + 31.X.
39/harc. Chor. Pomorskiej OH, instruktorka Zuchów
w kmdzie chorągwi; naucz. cielka we wrosach pod
Toruniem; areszt. 17.X.79r. z m. instruktorem harc.
więziona w Forcie III w Toruniu, rozstrzelana w ma-
sowej egzekucji więźniów w lasach Parbarki pod To-
runiem.

bracia i siostry

12. ust. Był to ul. 13' Nowości 12.8.79

5

Jaworska Stanisława

Tom I

zob. też T.: Bednarski Alojzy - M-21 k. 17

12 b. Janowski, Sobocki Er. „Niemy Świderek” str 77

12 c. Gostyński Wł. „Totto - Zbrodnia” str 177

Nekrolog.

8

Chorągiew Pomorska. Lat 27. Nauzycielka ne Wrosl. pos. Toruń. Służynowa. Instruktorka do spraw suchio przy Komendzie Chorągwi. Arystowana 17. E 1939. wraz z mężem - instruktorem chorągwi warszawskim k. r. z. i. o. n. a. w lipcu 1939 w Forcie w Toruniu. Reintegracja w masowej egzekucji wjeńców 31. E 1939. w lasach Barbarki pod Toruniem, wsi pochowana

"rajstrud mejsza lewyc"
Janowska Stanisława. Asystentka i otadzona
w forci rii Toruń. na powstaniu października w
ramach akcji kulturalnej męczyciel.

Dnia 31.8.1939. została wyemitowana z celi 17ermi-
2 jedynego denaryusza, Halina Tułodanek, Mary
Gabryelewicz, Kazimierz Maciejowski, Kazimierz
Palciewiczówna -

Wszystkie zostały wyemitowane z fortecy Szwarcwaldem
Rekomo w okolicy P. Ty. Jaki podmiot mianowo
rozstrzelane w lesie na Baszarce

Jaworska Stanisława
z d. Tykarska

10
Toruń-Wrzosy
SzSz

1939 1945
OKREG POMORZE
AK
Harcerki 1939 - 45, str. 299, 400

K.Wojt., 95.
10

TORUŃ

11

+
1939 JAWORSKA, STANISŁAWA

rol. Stanisława przelgł. Muzyk. Wólki s... 162
m. w Rogoniu pow. rypieński; kochanka
dramatyczna, naukiellle szkoły powst. w Krasnem
pod Toruniem, rozstrzelana w lesie k. Bobada
pod Toruniem

7

Jaworska Stanisława

Toruni 12

- zob: 1. "Nowości" z 30. IX 1994 r.
art. Janusza Paliszewskiego
2. "Młodość wieki" Miesięcznik historycz-
ny nr 6 z 1979 r. str. 33-34

1979. X '01

13

+ Jaworska, Genowefa

10.11.13
terror

Zdjęcie (ksero) z mężem
Damaszyn i córzką(?)

zob. T. D.: 798/1998 Pom. Szele Lofia

s. W/2 - Włocławek

- płyta DVD z w/w adj. - koperta
Szele Lofia - dział ikonografii

kl. IX/1P

+ + Męowska Stanisława

Toruń 14
terror

- nieuczyniła z Torunia (Włosy) 31.10.39
- więziona w Forcie VII i po aresztowaniu ~~10.11.1939~~v.
- rozstrzelana w lesie na Barbacie. - 31.10. '39v.

zob. art. Stouńska T., Było ich stu trzysta, 4 pr.:
Ruch oporu na Pomorzu... , t. 2, s. 55

12.11. Blm.

Zawowska Stanisława

